

I- ĐA DẠNG VỀ THÀNH PHẦN LOÀI

■ Trên thế giới có khoảng 4 nghìn loài lưỡng cư. Ở Việt Nam đã phát hiện 147 loài. Chúng đều có da trần (thiếu vảy), luôn luôn ẩm ướt và dễ thấm nước. Sự sinh sản thường lệ thuộc vào môi trường nước ngọt. Lưỡng cư được phân làm ba bộ :

1. *Bộ Lưỡng cư có đuôi.* Đại diện là Cá cóc Tam Đảo (hình 37.1.1) có thân dài, đuôi dẹp bên, hai chi sau và hai chi trước dài tương đương nhau. Hoạt động chủ yếu về ban ngày.

2. *Bộ Lưỡng cư không đuôi.* Có số lượng loài lớn nhất trong lớp. Đại diện là ếch đồng có thân ngắn, hai chi sau dài hơn hai chi trước. Những loài phổ biến trong bộ : ếch cây (hình 37.1.2), ếch ương (hình 37.1.3) và cóc nhà (hình 37.1.4). Đa số loài hoạt động về ban đêm.

3. *Bộ Lưỡng cư không chân.* Đại diện là ếch giun (hình 37.1.5), thiếu chi, có thân dài giống như giun, song có mắt, miệng có răng và có kích thước lớn hơn giun. Chúng có tập tính sống chui lủn trong hang. Hoạt động cả ngày lẫn đêm.

▼ Phân biệt 3 bộ Lưỡng cư bằng những đặc điểm đặc trưng nhất.

**II- ĐA DẠNG VỀ MÔI TRƯỜNG SỐNG
VÀ TẬP TÍNH**

1. Cá cóc Tam Đảo chủ yếu sống ở những suối nước trong thuộc vùng núi Tam Đảo, gặp nguy hiểm trốn vào các hang hốc. Hoạt động chủ yếu về ban ngày.

2. Ếch cây hay châu chànng sống trên cây, bụi cây, rất gần các vực nước. Ngón chân có giác bám lớn leo cây, gặp nguy hiểm nhảy xuống nước hay ẩn vào cây. Hoạt động vào ban đêm.

3. Ếnh ương lớn ưa sống trong nước hơn trên cạn, nuốt khí vào cơ thể căng phồng như một chiếc phao bơi, làm kẻ thù phải sợ. Hoạt động vào ban đêm.

4. Cóc nhà sống trên cạn. Da xù xì có nhiều tuyến độc. Hai tuyến mang tai lớn. Người ăn phải nhựa cóc, trứng và gan thường bị chết vì ngộ độc. Hoạt động buổi chiều và ban đêm.

5. Ếch giun chỉ gặp ở miền núi, sống chui lủn trong hang đất xốp gần ao hồ, để trứng gần nơi có nước. Trứng được ếch cái cuộn lấy để bảo vệ. Tự vệ bằng cách trốn vào khe đất, hoạt động cả ngày và đêm.

Hình 37.1. Một số đại diện Lưỡng cư điển hình ở Việt Nam

▼ Quan sát hình 37.1. Đọc bảng sau, lựa chọn những câu trả lời thích hợp để điền vào bảng.

Bảng. Một số đặc điểm sinh học của Lưỡng cư

Tên đại diện	Đặc điểm nơi sống	Hoạt động	Tập tính tự vệ
1. Cá cóc Tam Đảo			
2. Ếnh ương lớn			
3. Cóc nhà			
4. Ếch cây			
5. Ếch giun			
Những câu lựa chọn	<ul style="list-style-type: none"> - Chủ yếu sống trong nước - Chủ yếu sống trên cạn - Ưa sống ở nước hơn - Chủ yếu sống trên cây, bụi cây - Sống chui lủn trong hang đất 	<ul style="list-style-type: none"> - Ban đêm - Chủ yếu ban đêm - Chiều và đêm - Cả ngày và đêm 	<ul style="list-style-type: none"> - Trốn chạy, ẩn nấp - Doạ nạt - Tiết nhựa độc

III - ĐẶC ĐIỂM CHUNG CỦA LƯỠNG CƯ

▼ Hãy nêu đặc điểm chung của Lưỡng cư về : môi trường sống, da, cơ quan di chuyển, hệ hô hấp, hệ tuần hoàn, sự sinh sản, sự phát triển cơ thể, đặc điểm nhiệt độ cơ thể.

IV - VAI TRÒ CỦA LƯỠNG CƯ

■ Lưỡng cư có ích cho nông nghiệp vì chúng tiêu diệt sâu bọ phá hại mùa màng về ban đêm, bổ sung cho hoạt động này của chim về ban ngày. Lưỡng cư còn tiêu diệt sinh vật trung gian gây bệnh như ruồi, muỗi...

Lưỡng cư có giá trị thực phẩm, thịt ếch đồng là thực phẩm đặc sản. Bột cóc dùng làm thuốc chữa suy dinh dưỡng ở trẻ em. Nhựa cóc (thiềm tô) chế lục thần hoàn chữa kinh nguyệt. Ếch đồng là vật thí nghiệm trong sinh lí học.

Hiện nay số lượng lưỡng cư bị suy giảm rất nhiều trong tự nhiên do săn bắt để làm thực phẩm, sử dụng rộng rãi thuốc trừ sâu và ô nhiễm môi trường. Vì thế lưỡng cư cần được bảo vệ và tổ chức gây nuôi những loài có ý nghĩa kinh tế.

Lớp Lưỡng cư gồm ba bộ : Lưỡng cư có đuôi, Lưỡng cư không đuôi và Lưỡng cư không chân, chúng đều có đời sống gắn bó nhiều hoặc ít với môi trường nước.

Lưỡng cư là những động vật có xương sống có cấu tạo thích nghi với đời sống vừa ở nước vừa ở cạn : da trần và ẩm ướt, di chuyển bằng bốn chi, hô hấp bằng phổi và da, có hai vòng tuần hoàn, tim 3 ngăn, tâm thất chứa máu pha, là động vật biến nhiệt, sinh sản trong môi trường nước, thụ tinh ngoài, nòng nọc phát triển qua biến thái.

Câu hỏi ?

1. Hãy lấy ví dụ về sự thích nghi của lưỡng cư đối với môi trường nước là không giống nhau ở những loài khác nhau.
2. Nêu vai trò của lưỡng cư đối với con người.
3. Tại sao nói vai trò tiêu diệt sâu bọ có hại của lưỡng cư có giá trị bổ sung cho hoạt động của chim về ban ngày ?

Em có biết ?

- Cóc mang trứng (1) ở Tây Âu. Sau khi ghép đôi trên cạn, cóc cái bỏ đi, cóc đực cuộn đám trứng vào chi sau, rồi nó ngâm mình xuống nước cho đến khi trứng nở thành nòng nọc.
- Cóc tổ ong (2) ở Nam Mỹ trên lưng có những lỗ nhỏ như những lỗ tổ ong. Khi đẻ trứng cóc cái phết lên lưng trứng đã được thụ tinh. Trứng sẽ lọt vào các lỗ tổ ong. Ở đây trứng phát triển thành nòng nọc.
- Nhái Nam Mỹ (3) đẻ trứng trên lá rồi cuộn lại. Nó tiết ra một chất dính, nối các mép lá làm thành một cái tổ chứa trứng.

Hình 37.2. Một số lưỡng cư có tập tính chăm sóc và bảo vệ trứng